

PROFESORIUI ALFONSUI GUČUI — 70 METŲ

1977 m. gruodžio 4 d. sukanka 70 metų daugumos dabartinių Lietuvos psichologų mokytojui ir auklėtojui, LTSR nusipelnusiam mokytojui, VVU profesoriui Alfonsui Gučiui.

A. Gučo mokslinės ir pedagoginės veiklos kelias daug kuo panašus į kitų žinomų Lietuvos kultūros veikėjų, valstietiškos kilmės inteligentų kelią: tai atkaklus veržimasis į šviesą, o paskui nesavanaudiškas, pasiaukojantis jos dalijimas kitiems.

Vaikystė, prabėgusi Biržų apskrities Vidugirio kaime, o vėliau pirmojo pasaulinio karo pergyvenimai, pasitraukus didelei Gučų šeimai į Rusiją, paliko savo pėdsakus, formuojantis tvirtam ir ryžtingam būdai, blaiviam požiūriui į gyvenimo reiškinius, paprastiems ir betarpiškiems mūsų jubilato santykiams su pasauliu. Ten, Rusijoje, jis žengė ir pirmuosius mokslo žingsnius. Grįžus į Lietuvą, šie žingsniai veda į Žeimelį, Biržų gimnaziją ir pagaliau į Kauno universitetą, kur 1928 m. A. Gučas pradėjo studijuoti pedagogiką ir psichologiją. Tai, kad sąlygos ne itin lengvos, kad mokslą universitete tenka derinti su darbu, neišgąsdino darbštaus ir žingeidais valstiečio sūnaus. Studijos sėkmingai baigtos, tačiau patirtas mokslinio darbo skonis, atsiskleidę žmogaus pažinimo horizontai jau neleido nurimti gabiam ir mąsliam jaunuoliui, turinčiam rankose Kauno universiteto baigimo diplomą. 1937 m. A. Gučas išvyksta į Vakarų Europą: vienerius metus jis — Šarlotos ir

Karlo Biulerių mokinys Vienoje, kitus metus specializuojasi Jenos universitete pas prof. P. Petersoną.

O grįžus į Lietuvą, prasideda savarankiškas, intensyvus, neretai labai daug ištvermės reikalaujantis mokslinis ir pedagoginis darbas. Trūkstant šios srities specialistų, A. Gučiui teko dirbti ir vadovauti beveik visoms žymesnėms pedagogikos ir psichologijos įstaigoms, neretai vienu metu eiti kelerias pareigas. 1939 m. jis — psichotechnikos kabineto organizatorius ir vadovas, 1944 m. paskiriamas VVU pedagogikos ir psichologijos katedros vedėju ir kartu iki 1946 m. eina Istorijos-filologijos fakulteto prodekano, o vėliau dekanu pareigas. Be to, 1945 m. paskiriamas VVPI psichologijos katedros vedėju, o 1947 m. šio instituto direktoriaus pavaduotoju mokslo ir mokymo reikalams. 1958 m., steigiant Mokyklų mokslinio tyrimo institutą, A. Gučas skiriamas jo direktoriumi ir vadovauja jam dvejus metus pačiu sunkiausiu ir atsakingiausiu instituto kūrimosi laikotarpiu. Tačiau pastoviausiai ir ilgiausiai mūsų jubilato dirbta VVU pedagogikos ir psichologijos, o vėliau psichologijos katedroje. Nuo 1956 iki 1975 m. A. Gučas — šios katedros vedėjas, vėliau — profesorius, ypač daug iniciatyvos parodęs ir nemažai triūso įdėjęs, steigiant Vilniaus universitete psichologijos specialybę. Pradėjus ruošti psichologus, profesoriui irgi teko didžiausias krūvis — svarbiausių psichologijos disciplinų dėstymas.

Tik dėl be galo didelės valios, darbštumo ir neeilinių sugebėjimų, dirbant šį sunkų ir atsakingą darbą, atliekant dar eilę visuomeninių pareigų, buvo suspėta paskelbti daugiau kaip 50 mokslo darbų, rodančių įvairiapusių dalykinius profesoriaus interesus. Viena iš anksčiausiai mokslininko dėmesį patraukusių sričių — vaiko psichologija. Baigdamas universitetą, jis parašo darbą „Vaikų mokyklinės sambrandos problema“. Šiai problemai skirta ir daugelis vėlesnių straipsnių. 1937 m. pasirodo jo knyga „Pašaukimas ir darbas“, kurioje nagrinėjama profesinės atrankos ir profesinio orientavimo klausimai. 1939 m. išeina A. Gučo paruošta „Vaikų darželio pedagogika“, kurioje sistemingai išdėstytas ikimokyklinės pedagogikos kursas, turėjęs didelės praktinės naudos vaikų darželių auklėtojoms. 1944 m. A. Gučas parašo mokslinį darbą „Izoliuojamosios abstrakcijos vystymosi tyrimai“. Jame išdėstyti įdomūs vaikų abstraktaus mąstymo tyrimų rezultatai, ir gaila, kad šis vertingas darbas liko tik rankraštyje. Vėliau profesorius tyrė vaikų suvokimo ypatumus, sensomotorinę veiklą, erdvinius vaizdinius.

Kita A. Gučo tyrinėjimų sritis — suvokimo psichologija. Profesoriumi vadovaujant, VVU psichologijos katedroje buvo atlikta nemažai eksperimentinių šiai problemai skirtų tyrimų, nagrinėti suvokimo mikrogenezės, spalvų suvokimo, percepcinio ieškojimo ir kt. klausimai. Šių tyrimų rezultatai ne kartą buvo skelbti įvairiose TSRS psichologų konferencijose, suvažiavimuose, taip pat išdėstyti jo skaitytose paskaitose Prahos bei Krokuvos universitetuose, pranešime, darytame Londone XIX tarptautiniame psichologų kongrese.

Dar viena mėgstama profesoriaus sritis — psichologijos istorija. Didelė erudicija, geras kultūros istorijos žinoji-

mas padeda jam aptikti ir išryškinti vertingas, dažnai tik punktyrais nužymėtas psichologines mintis praeities autorių (ne psichologų) darbuose. Ypač reikšmingas XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios Lietuvos psichologinės minties tyrinėjimas, išdėstytas monografijoje „Psichologijos raida Lietuvoje“ (V., 1968). Profesorius domisi ne tik Lietuvos psichologijos istorija. Jis — psichologijos vystymo teorijos ir istorijos probleminės tarybos prie TSRS Pedagoginių mokslų akademijos narys. Profesoriaus iniciatyva 1973 m. Vilniuje įvyko šios tarybos išplėstas posėdis, skirtas metodologinėms istorinių psichologinių tyrimų problemoms. Šalia žymiausių TSRS psichologijos istorijos specialistų, profesorius A. Gučas skaitė pranešimą „Psichologijos istorijos tyrimas sąjunginėse respublikose“.

Lietuvos psichologai dėkingi profesoriumi ir už psichologijos terminus. 1945 m. A. Gučas parašė straipsnį apie psichologijos terminus, o vėliau juos rinko ir ruošė psichologijos terminų žodyną lietuvių kalba. Surinktą medžiagą jis perdavė Mokyklų mokslinio tyrimo institutui, kur kiti šios įstaigos darbuotojai ją papildė ir parengė spaudai. Dabar profesorius, būdamas terminologinės komisijos prie LTSR MA narys, taip pat dirba šį darbą.

Profesorių A. Gučą pažįsta ne tik psichologai. Jis dažnas mokytojų, tėvų svečias, lektorius, propaguojantis psichologijos žinias, įdomus pašnekovas studentų susirinkimuose. Sunku ir suminėti visas mūsų profesoriaus veiklos sritis. Daugelis, kas pažįsta profesorių A. Gučą ir kas kada nors kreipėsi į jį, turi užką jam asmeniškai padėkoti.

Lietuvos psichologai sveikina ilgameį psichologų draugijos Pirmininką, linkėdami jam tokios pat energijos, nuotaikos ir sėkmės jo ateities planuose.

J. LAPĖ, E. RIMKUTĖ